

Inhoud

pagina

Voorwoord	5
Inleiding en overzicht. In de klas: didactische aanpak gebruiken die werkt!	7
1. Resultaten van onderwijsresearch toepassen in het onderwijs: de tijd is er rijp voor	11
2. Identificeren van overeenkomsten en verschillen	15
2.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot het identificeren van overeenkomsten en verschillen	15
2.2. De praktijk bij het identificeren van overeenkomsten en verschillen	18
3. Samenvatten en notities maken	29
3.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot samenvatten	29
2.2. De praktijk bij het samenvatten	32
3.3. Onderzoek en theorie met betrekking tot aantekeningen maken	41
2.4. De praktijk bij het maken van aantekeningen	42
4. Inspanningen bevestigen en erkenning geven	47
4.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot het bevestigen van inspanningen	47
4.2. De praktijk bij het bevestigen van inspanningen	49
4.3. Onderzoek en theorie met betrekking tot het erkenning geven	50
4.4. De praktijk bij het erkenning geven	55
5. Huiswerk en oefening	57
5.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot huiswerk	57
5.2. De praktijk bij het opgeven van huiswerk	60
5.3. Onderzoek en theorie met betrekking tot oefening	62
5.4. De praktijk bij het oefenen van vaardigheden	64
6. Nonverbale representatie	67
6.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot nonverbale representatie	67
6.2. De praktijk bij nonverbale representatie	69
7. Coöperatief leren	77
7.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot coöperatief leren	77
7.2. De praktijk bij coöperatief leren	81
8. Doelen stellen en feedback geven	85
8.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot het doelen stellen	85
8.2. De praktijk bij doelen stellen	87
8.3. Onderzoek en theorie met betrekking tot het feedback geven	88
8.4. De praktijk bij het feedback geven	91
9. Vragen/hypotheses formuleren en hypotheses testen	95
9.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot vragen/hypotheses formuleren en hypotheses testen	95

9.2. De praktijk bij vragen/hypotheses formuleren en hypotheses testen	97
10. Voorkennis activeren met vragen, aanwijzingen en kapstokken	101
10.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot vragen en aanwijzingen	101
10.2. De praktijk bij vragen en aanwijzingen	103
10.3. Onderzoek en theorie met betrekking tot kapstokken (Advance Organizers)	106
10.4. De praktijk bij kapstokken	107
11. Het onderwijzen van specifieke soorten kennis	113
11.1. Onderzoek en theorie met betrekking tot woordenschat, begripsontwikkeling en uitdrukkingen	113
11.2. De praktijk bij woordenschat, begripsontwikkeling en uitdrukkingen	116
11.3. Onderzoek en theorie met betrekking tot details	119
11.4. De praktijk bij details	119
11.5. Onderzoek en theorie met betrekking tot het organiseren van generalisaties en principes	120
11.6. De praktijk bij het werken met generalisaties en principes	122
11.7. Onderzoek en theorie met betrekking tot (mentale) vaardigheden	124
11.8. De praktijk bij (mentale) vaardigheden	126
11.9. Onderzoek en theorie met betrekking tot processen	127
11.10. De praktijk bij processen	129
11.11. Samenvatting	130
12. De negen categorieën bij didactische planning gebruiken	131
12.1. Bij de start van het thema	131
12.2. Tijdens het werken aan het thema	133
12.3. Aan het eind van het thema	137
13. Nawoord	139
Bijlage 1. Wat werkt in de klas? Optimale didactische aanpak!	141
Literatuur	145
Over de auteurs	159

» Voorwoord

Welkom in een nieuw tijdperk!

Voor het eerst is er voor onderwijsmensen uitvoerige en toepasbare informatie beschikbaar vanuit de *wetenschap* over onderwijzen: harde feiten uit conclusies van de onderwijsresearch.

Dat onderwijsmensen nu vrij eenvoudig toegang hebben tot de resultaten van de onderwijsresearch hebben we vooral te danken aan het werk van Robert Marzano. Hij analyseerde alle onderwijsresearch die gaat over manieren om tot een beter leren van de leerlingen te komen. Dankzij hem en zijn medewerkers beschikken we nu over duidelijke conclusies met heldere aanbevelingen voor de praktijk.

We brachten al Marzano's meest complete boek uit: 'Wat werkt op school'. Het vond zijn weg naar veel leraren, schoolleiders, adviseurs en bestuurders. Het totale overzicht van alle factoren die aantoonbaar bijdragen aan het schoolsucces van de leerling wordt erin beschreven. Wat blijkt? De manier waarop de leraar onderwijst is de meest doorslaggevende factor.

Hoogste tijd dus voor een aanvullende publicatie die zich helemaal richt op een van de meest invloedrijke factoren: de didactische aanpak van de leraar. De negen didactische strategieën die de leerprestaties op een aanmerkelijk hoger niveau kunnen brengen worden zo beschreven dat leraren, adviseurs en beslissers er goed zicht op krijgen.

Evidence-based? Ja!

Research-based? Ja!

Plus: een schat aan praktische toepassingsmogelijkheden.

We zijn blij dat we met het uitbrengen van 'Wat werkt in de klas' een bijdrage kunnen leveren aan goed en gedegen onderwijs voor leerlingen van alle leeftijden.

Jan Ennik, Bazalt/RPCZ

Jacqueline Jurna-Collignon, HCO

Lilian Croes, DOBA-SOM Onderwijsadviseurs